

heeft ten dezen den Schrijver tot een reële en daarom treffelijke uitbeelding in staat gesteld.

Maar het verhaal wendt ook hier weer naar de denkerheid. Tijdens een grieppepidemie, die Goorlo teistert en waarheen Jo zich als „doktertje“ dapper heeft gewend in helpen en verplegen overal, sterft ze. Haar laatste woord is een getuigenis aan Willem, dat ze Jezus als haar Zaligmaker heeft leren vinden.

Meer dan ooit woedt daarna de twijfel in zijn ziel. Als God... waarom dan zoo?... Liefde? Maar hoe dan dit te rijmen...? Verloren in zichzelf, zonder belangstelling voor iets of iemand, doolt Willem rond in Goorlo: het Goorlo, dat op hem wacht, maar niets van die verwachting ziet. Tot op den Oudejaarsavond in een stil samenzijn van zijn moeder, Schöttel en hem, de rust weerkeert (ook dit fragment is rijk aan geestelijke diepte) en hij tot een weer-grippen van den arbeid besluit. Maar dan nu de arbeid, die zijn moeder en Jo bedoeld hebben, de voorbereiding voor zijn taak als Scholtenhoer. Weer is „een bladzij in de geschiedenis van het Scholten omgeslagen“.

Nog is er het einde van het proces niet. Dat brengt het vierde boek „Wedergeboorte“, als de twijfel aan scepticus, die de wetenschap verzoeken wilde met het geloof, en een God aanvaardde kon, zoo die zijn wenschen bevredigde, in zijn starheid gebroken wordt en op de knieën komt voor God. Ook dit gaat nog weer door de diepten van lijden en verzoeking, maar de omgang met begripvrienden (in Friesland, waar Willem is heengegaan om het nieuwere boerenbedrijf in de praktijk te leeren), brengt goede winst en het dragende gebod van Tine en Schöttel, voert tot een uiteindelijke zege. En dan wordt ook de roep van het bloed verstaan. Willem keert terug naar Goorlo, zijn Goorlo, en dat ontvangt hem als den Scholtenhoer met vreugde.

Ik gaf een heel breede analyse van 't verhaal, maar dat moest, wilde ik het in zijn strekking doen zien. Ik zei het reeds: het is gecompliceerd en complicatie te ontleden vordert ruimte. En dan heb ik eigenlijk nog maar één kant naar voren gebracht: het actieve. Want achter het gebeuren staat steeds de tweerlei moeilijkheid: de vraag van natuur en cultuur, een materiële dus, en die van Natuur en Genade, een geestelijke. Om dit probleem gaat het eigenlijk in den roman. Het staat trouwens te lezen in het korte — maar in verband met wat ik als begin van dit artikel schreef zeer typeerende — voorwoord: „er zijn menschen, die tweemaal bekeerd moeten worden, eerst van de natuur tot de genade en dan van de genade tot de natuur; er zijn anderen, die ook tweemaal een bekeering beleven: eerst van de natuur tot de Natuur en dan van de Natuur tot de Genade“. In deze woorden is samengevat heel de zielsgeschiedenis van Willem en tegelijk rijzen er uit op de beelden van Schöttel en Klompmakers. En in een andere paradox wordt uitgedrukt de strekking van den roman: „De grootste armoede van onze eeuw is haar rijkdom: ze bezit zoo ontzaglijk veel; ze heeft oogen en ooren; maar oogen hebbende ziet ze niet en ooren hebbende hoort ze niet; een hoorend oor en een ziend oog heeft de Heere gemaakt, ja die beide“.

Met deze gedachten in beeld te brengen en ze in hun geestelijken inhoud te doen zien, heeft deze beginnende romanschrijver een voortreffelijken christelijken roman ons geschonken, die verlangend maakt naar meer van zulke geestelijk volkomen gerijpte, wetenschappelijk goed onderlegde en in menschenkennis zeer ervaren beginners! Hun debuut zal voor de christelijke romankunst betekenen een triomfeeren!

Of er dan niets „aan te merken“ valt?

Ik heb het al gezegd: er is stylistisch, compositioneel, laat ik het in het algemeen zeggen, al kost het mij nog een vreemd woord: literair-technisch, genoeg „aan te merken“. Er zijn ook zwakke momenten en onevenwichtige gedeelten. Misschien zullen er zelfs wel recensenten opstaan, die zeggen, dat dit boek niet een literaire roman is en ze zullen met allerlei bewijzen aankomen.

Het zij zoo. Die bewijzen kunnen bijgebracht worden, maar hun slotsom kan voor mijn besef toch niet zijn een ontkennen van de literaire waardij en van de betekenis van dezen bij uitstek christelijken roman.

Bovendien, ziet men nauwkeurig toe, dan vervallen vele van de eerst gerozen bezwaren. Mij trof het aanvankelijk als een fout, dat de Auteur zijn menschen soms in dialect, meestal in „gewone taal“ laat spreken. Maar verder lezen heeft mij doen zien, dat hij klaarblijkelijk heeft bedoeld typeerende en karakteristieke dingen in hun dialectkleur te doen uitkomen, maar, om het ongetwijfeld vermoedende, overigens de dialectische taal vermeden heeft. Ook leek mij eerst het wisselend gebruik van fictieve, en reële namen van plaatsen en menschen onzuiver, doch achteraf zie ik, dat de Schrijver het fictieve gehouden heeft binnen een zekeren kring, om iedere persoonlijke intonatie te ontgaan, maar dat hij met het overigens reële zijn

verhaal in het kader der werkelijkheid heeft ingelijst.

Zoo zou ik nog wel enkele dingen ter verdediging van den Auteur kunnen zeggen. Want de bezwaren, die ik, al lezende, zelf heb gevoeld, zijn voor een deel inderdaad door preciezer observatie achterhaald.

Maar mijn artikel is al meer dan lang genoeg. En het is ook niet nodig, alle roman-technische fouten onder het oog te zien. Wanneer de Auteur als romanschrijver dezelfde vaardigheid heeft verkregen, die hij overigens als scribent bezit, zal hij ze zelf wel vermijden. Wie zoo het wezen der christelijke kunst verstaat, dat hij het in zijn eersten roman aldus weet te doen uitkomen, zal bij verderen arbeid op belletristisch gebied ook wel den zuiveren vorm vinden. Ver boven de technische zwakheden van zijn boek gaat de bouwende kracht uit. Het is een christelijke roman, die volkomen voldoet aan de ten dezen te stellen eischen, een hernietwijd bewijs, dat christelijke romankunst mogelijk is, zonder dat het christelijke een etiket of het artistieke een bijkomstigheid wordt. En dat is een verdienste, die ons met warme waardeering voor dit boek vervult. Men vraagt vaak naar een waardijk goeden, christelijken roman, een die ook tegen den critischen zin der jongeren bestand is. Welnu, men vindt dien hier en verzuime niet hem te lezen en te doen lezen aan de jongere leden van het gezin. Want deze lectuur kan gezegende vruchten dragen.

C. T.

Uitg. N.V. Gebro. Zomer en Keunings Uitg. Mij., Wageningen.

Oprecht berouw over de zonde.

IV. (Slot.)

Op de groote vraag, waarover onze inzender licht zocht: of, bij wat we weten van een eeuwigen en onveranderlijken Raad Gods en van een onweerstaanbaar voorzienig bestel waardoor de Heere dien Raad uitvoert, wel plaats blijft voor waarachtig en innig berouw over de zonde, hebben we een antwoord pogen te geven. We hebben vragers daarbij niet gevolgd op zijn weg van „verstandelijk en logisch redeneeren“, maar, omdat er ten slotte geen krachtiger bewijs is voor de mogelijkheid van iets dan het gebeuren zelf ervan, uit de zielkundige feiten zelf van het geweten en van oprecht en innig berouw over de zonde bij de godvruchtigen, van wanhoop ook bij goddeloozen als Kain en Judas, zoeken te overtuigen, dat het weten van Gods Raad en voorzienig bestel dat over alles en ook over de zonde gaat, berouw allerminst uitsluit.

In dit verband wil ik inzender nog opmerkzaam maken op een woord van onzen Heere Jezus Christus, dat, zonder een enkele poging om deze mogelijkheid te belichten of te rechtvaardigen voor ons denken, met gelijken nadruk naast elkander handhaaft, wat hem toeschijnt elkaar uit te sluiten.

Ik bedoel Jezus' merkwaardig woord over het verraad van Judas in Matth. 26:14: „De Zoon des menschen gaat wel heen gelijk van Hem geschreven is, doch wee dien mensch, door welken de Zoon des menschen verraden wordt! Het ware hem goed, zoo die mensch niet geboren ware geweest“.

Een handhaving van 's menschen verantwoordelijkheid naast den onverbrekelijken Raad Gods, dat Judas zelf in zijn schrikkelijk einde zoo aangrijpend bevestigde.

En ten slotte moet ik hem wijzen op zijn eigen ervaring. Verstandelijke overleggingen willen hem 's menschen verantwoordelijkheid voor zijn daden betwisten, maar hij zelf kan zich daaraan niet gewonnen geven, kan er niet in rusten. Integendeel, ze werpen hem in worstelingen die hem dringen bij anderen licht te zoeken.

Blijkt hem daaruit niet overtuigend, dat er bij hem een onmiddellijk weten is, dat protest aantekent tegen zijn verstandelijk redeneeren?

Hij behoeft slechts de waarschuwing die daarin ligt ter harte te nemen, om den weg tot ontkoming te vinden.

Toch mag ik geen afscheid van hem nemen, zonder nog, gelijk ik ook behoefde, even aandacht te geven aan de overwegingen en vragen, die er achter en om zijn hoofdvraag liggen. Ik kan hem misschien helpen de oppervlakkigheid en nietigheid er van in te zien.

„Als we nadenken, zoo vraagt hij, roept dan niet alles ons toe: God is niet rechtvaardig?“

Neen, duizendmaal neen, is mijn antwoord.

Men moet in het geheel niet, of anders wel zeer oppervlakkig nadenken om tot zulk een conclusie te komen.

De openbaringen van Gods rechtvaardigheid waren en zijn er overal en in alle eeuwen. Hoe aangrijpend toont ze ons de Schrift in Gods gericht

over de volken en over Israël niet alleen, maar ook in het leven van allerlei personen! In de geschiedenis die Gods openbaring niet beschrijft, uit oude en in nieuwe tijden, zijn ze zoo overvloedig, dat een ongelovig geschiedschrijver uitriep: „De wereldgeschiedenis is het wereldgericht!“ En de ellenden van onzen eigen tijd en onze eigene ervaring — beide in ons uitwendig en ons innerlijk leven — toonen ze ons niet op benauwende wijze, dat God zijn recht handhaaft en de zonde achterhaalt?

Zeker, die „openbaring van Gods rechtvaardig oordeel van den hemel over alle goddeloosheid en ongerechtigheid der menschen“ (Rom. 1:18) is niet volkomen — Gods rechtvaardigheid gaat daarom wel dikwijls schuilt. Maar wat voor ergernis moet daarin voor ons liggen, nu Gods eigen Woord ons daarvan de verklaring geeft, in de laankmoedigheid Gods en in het groote gericht waarop de geschiedenis der wereld zal uitloopen?

En ja, dan mag hier ook iets anders niet vergeeten, waaraan inzender zelf dacht, toen hij vroeg: „Of is onze opvatting van het recht misschien niet oorspronkelijk meer?“ Een vraag, die wel van éénig, maar toch van al te weinig nadenken getuigt.

Want hoe zou het denkbaar zijn, dat de zonde die alles in ons aantastte, scheef trek en vervalschte — de zonde die zelfs niets dan ongerechtigheid en onwettigheid is, onze rechts-besef en rechtsvoorstellingen niet vervalscht zou hebben.

De „kleine overblijfselen“ waarvan onze Nederl. geloofsbelijdenis in art. 14 spreekt, mogen ook hier — hier vooral! — „voldoende zijn om den mensch alle onschuld te benemen“ — ze blijven niettemin niets dan „overblijfselen“, en „kleine“.

„Maar“ — zoo vraagt inzender al verder — „hoe is 't mogelijk, dat een mensch al Gods doen kan billijken?“

Ons antwoord daarop is: dat is zeker niet en nooit mogelijk, zoolang die mensch alleen te rade gaat met zijn „verstandelijk en logisch redeneeren“. Maar dat is wel mogelijk en ook alléén mogelijk door het geloof.

Door het geloof heeft Abraham zelfs gebilijkt Gods eisch, dat Hij Izaak, zijn eenigen zoon en zoon der belofte zou offeren.

Alleen maar — dit billijken heeft niets van een hooghartig hechten van het zegel onzer goedkeuring aan Gods zeggen of doen, waarover wij ons aanmatigden als rechters te gaan zitten. Het is, omgekeerd, een ootmoedig en vertrouwensvol buigen voor en aanvaarden van Gods doen.

Daarom behoeft inzender ook niet te vreezen een ongelovige te zijn, op grond hiervan, dat hij „niet al Gods oordeelen kan verdedigen als het hoogste recht“.

Hij zou er reden voor hebben, zoo hij meende, het wel te kunnen, en waande dat Gods oordeelen zijn verdediging noodig hadden.

En reden voor die vrees is er zeker, als we weigeren onder het Woord en onder het doen Gods ons te buigen, zoolang we met ons verstand niet hebben kunnen uitnaken dat het waarachtig, dat het recht en goed is.

Ten slotte moge ik vragers nog den raad geven, het gebed uit Psalm 25 vs 4 en 5 tot het zijne te maken: „Heere, maak mij uwe wegen bekend, leer mij uwe paden, Leid mij in uwe waarheid en leer mij“, en daarbij te denken aan wat er volgt in vs 9: „Hij zal de zachtmoedigen leiden in het recht, en Hij zal den zachtmoedigen zijnen weg leeren.“

V.

In het vorige artikel, dat ik niet zelf had kunnen corrigeren, kwamen behalve onbeduidende ook enkele zeer storende fouten voor.

Van den volzin onderaan in de tweede kolom „En als het vertrouwen enz.“ vielen de laatste woorden uit. Op „bedagen“ moet in plaats van een punt volgen: „de hand op den mond moeten doen leggen“.

In de 1e kolom, regel 10 van pag. 52 moet „zoo“ veranderd worden in „maar“.

En in regel 6 van onderen af moet achter „ook“ worden ingevuld „hier“.

F.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Werkstaking.

II.

De werkstaking als economisch conflict is niet een verschijnsel, dat zich voor het eerst in de tweede helft der vorige eeuw heeft geopenbaard. Zelfs in de oudheid vinden wij voorbeelden van belangrijke botsingen, die met onze werkstakingen op één lijn gesteld kunnen worden.

Wij zouden kunnen herinneren aan den uittocht der Plebejers uit Rome, ongeveer 500 jaren voor het begin onzer jaartelling. Hier gold het echter niet in de eerste plaats een poging tot verbetering van de arbeidsvoorwaarden. De stakers waren voor het meêrsteel kleine boeren, die niet onder bepaalde looncontracten stonden. Maar ze waren ook soldaten in het Romeinsche leger en ze bedoelden met hun uittocht naar den heiligen berg, allereerst het verkrijgen van politieke rechten.

Dichterbij liggen, en meer overeenstemming

met de
nen, J
die vo
Onder
aan, E
weging
Het
arbeid
het to
en in
„vuil“

Rust
Overhu
regeler
tot de
zoo ge
dan e
strafbe
organ
het lev
blijven
geest.

In c
indust
vorm
scheid
in ons
de cor

Niet
den st
er m
heudin
satie l
lijk ee
en vol
den a
beiden
men v
vakve
reeds
maar
werken
gevan
Zoo
ons l
litres
liepen
seeren
vooral
ming

Dez
plaats
onder
beider
ling k
kregen
wat d
Nu
keld i
sterk
leiding
die di
fiet p
goed
een g
voren

Wat
het is
fieten
dingen
social
legene
gaat l
Ook
hardli
confli
een o
Imn
tande
„onde
mer a
het b

Ook
geblev
ten d
weder
arbeid
slagen
De
am h
schapp
Ze
van d
arbeid
veele
komt
wordt
Dan
storen
in dal
onmog
beide
is, wa
dat ni
te m
brekir
gezar
Wij
wensc